

Archeologische Begeleiding, protocol opgraven

**Marinus Poststraat 12, Valkenburg ZH
Gemeente Katwijk**

IDDS Archeologie rapport 1644

Colofon

Projectnummer	40140913/59562
In opdracht van	Dhr. G. Westeneng
Auteur	Y. Meijer
Redactie	S. Moerman
Versie	1.1
Status	definitief

Autorisatie

P. van den Bos	Senior Archeoloog	16-5-2014	
----------------	-------------------	-----------	--

Goedkeuring

B. Voormolen	Gemeente Katwijk		
--------------	------------------	--	--

© IDDS Archeologie
Noordwijk, mei 2014
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van Dhr. G. Westeneng heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie op 22 april 2014 een archeologische begeleiding, uitgevoerd aan de Marinus Poststraat 12 in Valkenburg ZH, gemeente Katwijk. De aanleiding voor dit onderzoek is een geplande uitbouw van 11 m² met daaronder een strokenfundering. Het betreffende perceel is gelegen binnen een Terrein van Archeologische Waarde, te weten AMK-monumententerrein 10677. Voor de fundering werd een strook van ca. 4,60 m² tot 70 cm –mv (0,80 m +NAP) uitgegraven. Daarbij werd de top van het oude oppervlak waargenomen. Tijdens het onderzoek werden geen archeologisch relevante sporen of vondsten gedaan.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Onderzoekskader.....	5
1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek	5
1.3. Ligging van het plangebied	5
1.4. Werkwijze	6
2. VOORONDERZOEK.....	7
2.1. Ontstaansgeschiedenis.....	7
2.2. Geomorfologie en bodem	7
2.3. Archeologie	8
2.4. Historische situatie	9
3. RESULTATEN VAN HET VELDWERK.....	10
4. CONCLUSIE	11
4.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen	11
5. AANBEVELINGEN	12
5.1. Punt van aandacht	12
LITERATUUR EN KAARTEN.....	13
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	14
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Periodentabel	
3. Overzichtskaart	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Marinus Poststraat 12
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	59562
<i>Vondstmeldingsnummer</i>	n.v.t.
<i>Onderzoeksnummer</i>	49326
<i>Plaats</i>	Valkenburg ZH
<i>Gemeente</i>	Gemeente Katwijk
<i>Kadastrale aanduiding</i>	A 3773
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Centrumcoördinaten</i>	89.807/465.985
<i>Oppervlakte plangebied</i>	11 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Bouwvergunning
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: mevr. S. Moerman Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: smoerman@ids.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Katwijk Ruimte en Veiligheid Contactpersoon: dhr. B. Voormolen Postbus 589 2220 AN Katwijk Tel: 071-4065170 E-mail: b.voormolen@katwijk.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Zuid-Holland
<i>Uitvoeringsdatum onderzoek</i>	22-04-2014

1. Inleiding

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van Dhr. G. Westeneng heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie op 22 april 2014 een archeologische begeleiding, protocol opgraven, uitgevoerd aan de Marinus Poststraat 12 in Valkenburg ZH, gemeente Katwijk. De aanleiding voor dit onderzoek is een geplande uitbouw van 11 m² met daaronder een strokenfundering. De bodem zal door graafwerkzaamheden tot een diepte van maximaal 0,70 m beneden maaiveld worden verstoord. Het betreffende perceel is gelegen binnen een Terrein van Archeologische Waarde, te weten AMK-monumententerrein 10677. Voor dit gebied geldt een archeologische onderzoeksplicht bij bodemingrepen dieper dan 30 cm ongeacht de omvang van de ingreep. Dit op basis van het vigerende archeologiebeleid van de gemeente Katwijk en de Verordening Ruimte van de Provincie Zuid-Holland.

De omvang van de voorgenomen bodemverstoringen is relatief gering. De uitvoering van een uitgebreid archeologisch vooronderzoek wordt daarom disproportioneel geacht. In plaats van een uitgebreid archeologisch vooronderzoek kan worden volstaan met de uitvoering van een 'Archeologische Begeleiding protocol Opgraven'.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3 (KNA; Centraal College van Deskundigen 2013) en conform het Programma van Eisen (PvE) dat voor dit onderzoek is opgesteld door S. Moerman van IDDS Archeologie (Moerman 2013). Het veldwerk is uitgevoerd door Y. Meijer (KNA-archeoloog, projectleider).

In deze rapportage worden de resultaten van het archeologisch onderzoek gepresenteerd.

1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek

Het doel van de archeologische begeleiding is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden. Om de doelstelling te realiseren dient op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven:

- Is er sprake van één of meer behoudenswaardige vindplaatsen? Zo nee, wat is hiervoor de verklaring? Zo ja, beantwoord de onderstaande vragen:
- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?
- Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de eventuele sporen?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe verhouden de aangetroffen resten zich tot de bekende vindplaatsen in de omgeving / Limes?

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, oftewel het plangebied, is weergegeven in bijlage 1. Het plangebied ligt in de achtertuin van de woning aan de Marinus Poststraat 12 te Valkenburg, gemeente Katwijk. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in bijlage 3. Ten tijde van het veldonderzoek was het plangebied in gebruik als tuin (Figuur 1).

Figuur 1: Het plangebied voorafgaand aan het veldwerk.

1.4. Werkwijze

Het onderzoeksterrein betrof een uitbouw van een woonhuis van 11 m². Over dit oppervlak is 30 cm schoon bouwzand verwijderd. Vervolgens werd langs de rand een funderingssleuf (ca. 4,60 m²) verdiept tot 70 cm –mv (bijlage 3). Deze funderingssleuf (WP1) is handmatig verdiept en de grond is afgevoerd met kruitwagens. De maaiveldhoogte in de achtertuin ligt op ca. 1,50 m +NAP.

2. Vooronderzoek

2.1. Ontstaansgeschiedenis

Het plangebied is gelegen in het Hollands veen- en kleigebied (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 2002). Het ontstaan van het Hollands veen- en kleigebied is sterk gerelateerd aan de zeespiegelstijging gedurende het Holoceen (vanaf circa 10.000 jaar geleden). Tijdens een periode van relatief snelle zeespiegelstijging tot circa 5.000 jaar geleden ontstonden direct ten westen van de huidige kustlijn de eerste strandwallen. Deze strandwallen zijn door de alsmaar stijgende zeespiegel geërodeerd, terwijl er verder naar het oosten nieuwe strandwallen ontstonden. Omstreeks 5.000 jaar geleden nam de stijging van de zeespiegelstand af en begon de kust zich in westwaartse richting uit te breiden. Gedurende deze uitbreiding ontstonden series strandwallen, waardoor er niet langer inbraken van de zee in het achterland konden plaatsvinden. Achter de strandwallen ontstonden onder rustige en natte omstandigheden grote broek- en bosveengebieden (het Hollandveen Laagpakket; De Mulder et al. 2003).

Op enkele locaties bleef de reeks van strandwallen onderbroken, onder andere bij de monding van de Oude Rijn. De Oude Rijn is actief geworden in circa 3.400 voor Chr. (ongeveer 5400 jaar geleden; Cohen et al. 2012) en mondde gedurende de periode van strandwalvorming uit in een estuarium, een riviermonding waar zoet- en zoutwater bij elkaar komen. Bij het sluiten van de kust nam de rivierinvloed in het estuarium toe en kon de Oude Rijn zich door het estuarium zeewaarts uitbreiden. Langs de randen van het estuarium vormden zich oeverzones bestaande uit zandige klei, terwijl verder van de rivier en het estuarium af zwaardere kleien afgezet werden. Doordat de monding van de rivier een zwakke plek vormde in de kustbarrière vonden er via de monding van de Oude Rijn verschillende inbraken vanuit de zee plaats, waarbij het achterland overstromde. Bij deze inbraken van de zee via de monding van de Oude Rijn werden primariene krekken gevormd, die in de vorm van een sterk vertakt geulensysteem door de overstromingsvlakte kronkelden. Deze kreeksystemen konden lange tijd actief blijven door de voortdurende aanvoer van water tijdens hoogwater.

Vanaf het einde van de Romeinse tijd, toen de Oude Rijn een rechte loop kende en het estuarium volledig verdwenen was, werd de afvoer minder door het ontstaan stroomopwaarts van de Waal en begon de rivier in kracht af te nemen. Door de afname van de invloed van de rivier op het landschap werd de invloed van de zee wederom groter. De delta die voor de kust de monding van de Oude Rijn vormde, begon te eroderen en het vrijgekomen zand vormde de bron voor het ontstaan van de jonge duinen. De Oude Rijn begon door de afname van de afvoer gedurende de Vroege Middeleeuwen sterk te meanderen en door de invloed van het noordwaarts gerichte getij werd de monding van de Oude Rijn naar het noorden afgebogen.

In 1122 na Chr. werd de Oude Rijn bij Wijk bij Duurstede afgedamd. Door deze afdamming nam de afvoer nog verder af – alleen lokaal regenwater werd nog afgevoerd – en kwam de aanvoer van sediment geheel stil te liggen. Bij de monding werd de invloed van de zee nog groter en gedurende een reeks van extreme stormen, met name de St. Thomasvloed van 1165 na Chr., slibde de monding geheel dicht en eindigde de Oude Rijn bij 't Heen in Katwijk.

2.2. Geomorfologie en bodem

Het plangebied is op de geomorfologische kaart gekarteerd als bebouwd gebied. Op basis van omliggende eenheden is de ligging op een getij-riviermondrug (kaartcode 3K27) of in de geul van een meanderend afwateringsstelsel (kaartcode 2R11) waarschijnlijk. Volgens de verwachtingskaart van de gemeente Katwijk ligt het plangebied op oeverafzettingen op kwelderafzettingen, eventueel met Hollandveeninschakeling.

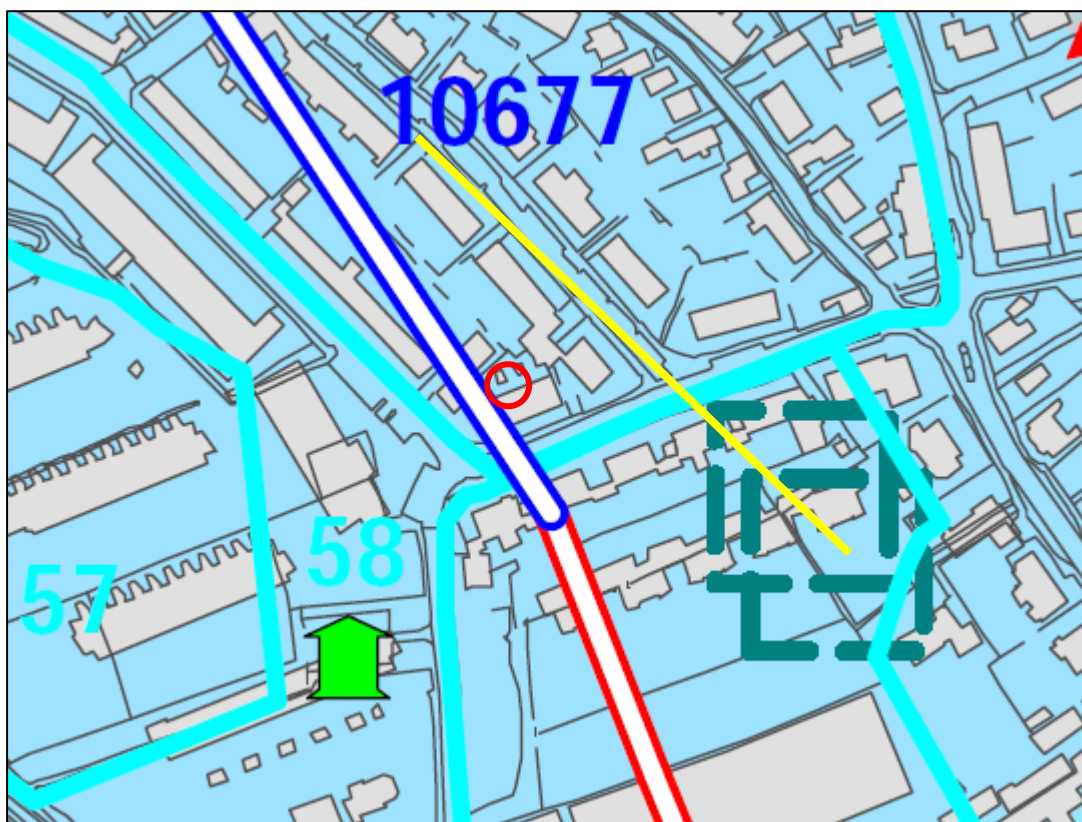
De bodem bestond vermoedelijk oorspronkelijk uit kalkrijke poldervaaggronden van zware zavel (kaartcode Mn25A). Het eeuwenlange gebruik van de locatie zal er waarschijnlijk voor hebben gezorgd dat de ondergrond sterk antropogeen beïnvloed is. Mogelijk zijn er tuineerdgronden aanwezig.

2.3. Archeologie

Het plangebied staat op de gemeentelijke verwachtingskaart aangegeven als een gebied met een hoge trefkans voor archeologische waarden vanaf de IJzertijd. Het plangebied ligt in de limeszone en heeft daardoor een hoge verwachting voor aan de limes gerelateerde vindplaatsen uit de Romeinse tijd. Het ligt bovendien op een terrein van hoge archeologische waarde. Slechts enkele meters ten westen van het plangebied is op de verwachtingskaart de ligging van de limesweg geprojecteerd.

Binnen het terrein van hoge archeologische waarde (monument 10677) liggen resten van het castellum Praetorium Agrippinea, een weg, een vicus en een grafveld uit de Romeinse tijd. De eerste vondsten van Romeinse resten in Valkenburg dateren al uit de 17e eeuw. Uitgebreide opgravingen kwamen pas op gang in de jaren '40 van de 20e eeuw, nadat een groot deel van het dorpscentrum van Valkenburg door oorlogshandelingen onherstelbaar beschadigd was geraakt. Het castellum is het best onderzochte en gedocumenteerde Romeinse castellum in Nederland. Er is sprake van zeven bewoningsfasen, beginnend met een aarden wal met daarbinnen houten gebouwen uit 39/40 na Chr. en eindigend met een wal met stenen muur en grachten waarbinnen zowel houten als stenen gebouwen gelegen waren tussen 250 en 400 na Chr. (de Hingh / Vos 2005).

Resten van de Romeinse weg zijn aangetroffen bij rioleringswerkzaamheden ongeveer 70 m ten noordwesten van het plangebied (waarneming 22700). Het betreft een met palen beschoeid dijklichaam. De concentratie van vondstmateriaal doet vermoeden dat de bewoning achter de weg (vanaf de rivier gezien) hier zeer intensief is geweest. Waarschijnlijk zijn hier resten van de vicus aanwezig (waarneming 22701). Ook ongeveer 90 m ten zuidoosten van het plangebied zijn resten van de Romeinse weg aangetroffen (waarnemingen 32668 en 32879). Daarnaast waren sporen van bewoning aanwezig en vermoedelijk resten van een Romeinse insteekhaven. Op basis van deze waarnemingen en de aanname dat de weg daartussen min of meer recht zal hebben gelopen, is het waarschijnlijk dat de Romeinse weg ten oosten van het plangebied gelegen heeft, ongeveer ter plaatse van de gele lijn in Figuur 2.

Figuur 2: Het plangebied (binnen de rode cirkel) op een uitsnede van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Katwijk.

2.4. Historische situatie

Van het plangebied zijn historische kaarten beschikbaar die dateren vanaf 1615. Op deze kaarten is te zien dat het plangebied vanaf de 17^e eeuw als bouwland in gebruik is geweest. Aan het begin van de 20^e eeuw maakte het plangebied deel uit van een tuinbouwgebied. De huidige bebouwing stamt uit 1950.

3. Resultaten van het veldwerk

Op de bodem van de funderings sleuf (0,80 m +NAP) werd de top van een oud loopniveau aangetroffen. Deze laag bestond uit een donkergrijs blauwe sterk siltige klei met zand, iets puin en fosfaatvlekken. Op dit oude oppervlak werd een laag van 70 cm schoon bouwzand waargenomen (Figuur 3). De ophoging hangt samen met de bouw van de woningen aan de Marinus Poststraat in de jaren '50 van de 20^e eeuw. Het oude loopniveau dateert daardoor waarschijnlijk ook in deze periode. Archeologisch relevante lagen, sporen of vondsten werden niet aangetroffen.

Figuur 3: Op de bodem van de funderings sleuf werd een oud loopniveau zichtbaar onder een dik pakket bouwzand. De foto is richting het zuiden gemaakt.

4. Conclusie

In opdracht van Dhr. G. Westeneng is op 22 april 2014 een archeologische begeleiding uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan de Marinus Poststraat 12 in Valkenburg ZH, gemeente Katwijk. Voor dit onderzoek werd een funderingssleuf van ca. 4,60 m² handmatig uitgegraven tot 70 cm –mv (0,80 m +NAP). Op de bodem van de sleuf werd een oud looppniveau gevonden dat dateert in de jaren '50 van de vorige eeuw. Tijdens het onderzoek werden geen archeologisch relevante sporen of vondsten aangetroffen.

4.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Is er sprake van één of meer behoudenswaardige vindplaatsen? Zo nee, wat is hiervoor de verklaring? Zo ja, beantwoord de onderstaande vragen:*

Nee, er is geen sprake van één of meer behoudenswaardige vindplaatsen in het plangebied. Op de bodem van de funderingssleuf werd het oude looppniveau waargenomen, maar dit niveau dateert zeer waarschijnlijk in de jaren '50 van de vorige eeuw. Op het oude looppniveau is een ophoogpakket aanwezig. De overige onderzoeksvragen zijn niet van toepassing.

5. Aanbevelingen

In het plangebied blijkt de bodem opgehoogd te zijn met een laag bouwzand van ca. 70 cm. Bij het onderzoek werd een funderingssleuf van maximaal 70 cm diep gegraven. De top van het oude looppniveau werd waargenomen, maar relevante archeologische sporen en vondsten werden niet gevonden. De funderingssleuf was dus vrij van archeologie. Doordat het oude oppervlak nog intact was, worden op een dieper niveau wel archeologische sporen verwacht. Wanneer in (de omgeving van het) plangebied graafwerkzaamheden dieper reiken dan 70 cm –mv, wordt archeologisch onderzoek geadviseerd.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de Gemeente Katwijk. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. IDDS Archeologie wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemversturende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

5.1. Punt van aandacht

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen van wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden. Wij wijzen u er graag op dat indien archeologische waarden worden aangetroffen deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij de minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gemeld dienen te worden. Dit kan door het invullen van het vondstmeldingsformulier op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.cultureelerfgoed.nl) of door contact op te nemen met de InfoDesk (info@cultureelerfgoed.nl).

Literatuur en kaarten

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25000*, Den Haag.

Centraal College van Deskundigen, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.3, Gouda.

Koekkelkoren, A. 2014: *Plan van aanpak. Marinus Poststraat 12 in Valkenburg ZH, Gemeente Katwijk*, Noordwijk (intern rapport, IDDS Archeologie).

Moerman, S. 2013: *Programma van Eisen. Marinus Poststraat 12 in Valkenburg ZH, Gemeente Katwijk*, Noordwijk (intern rapport, IDDS Archeologie).

Lijst van afkortingen en begrippen

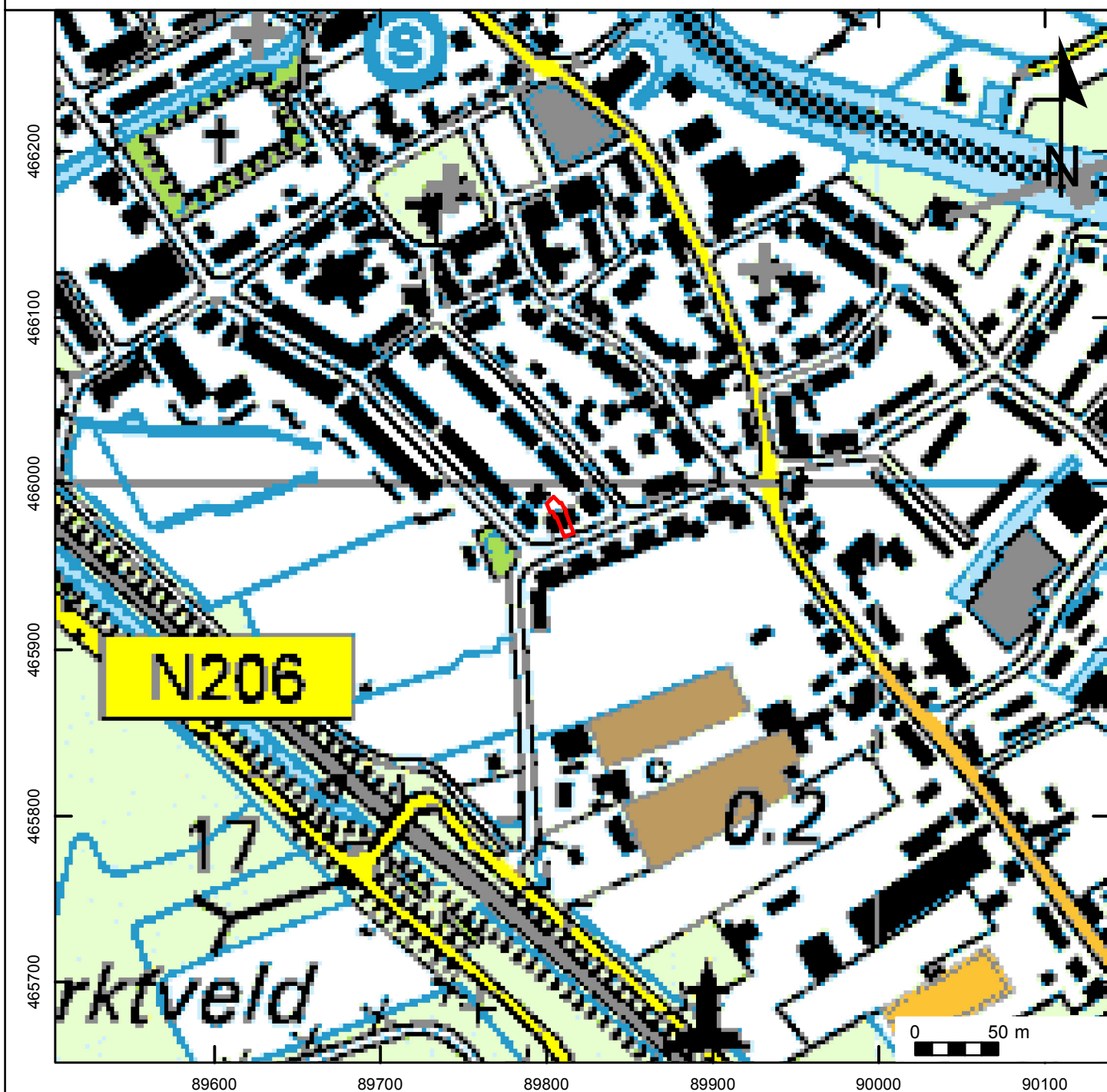
Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
GPS	<i>Global Positioning System</i>
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische kaart

Projectnummer: 40140913
Projectnaam: Marinus Poststraat 12, Valkenburg ZH

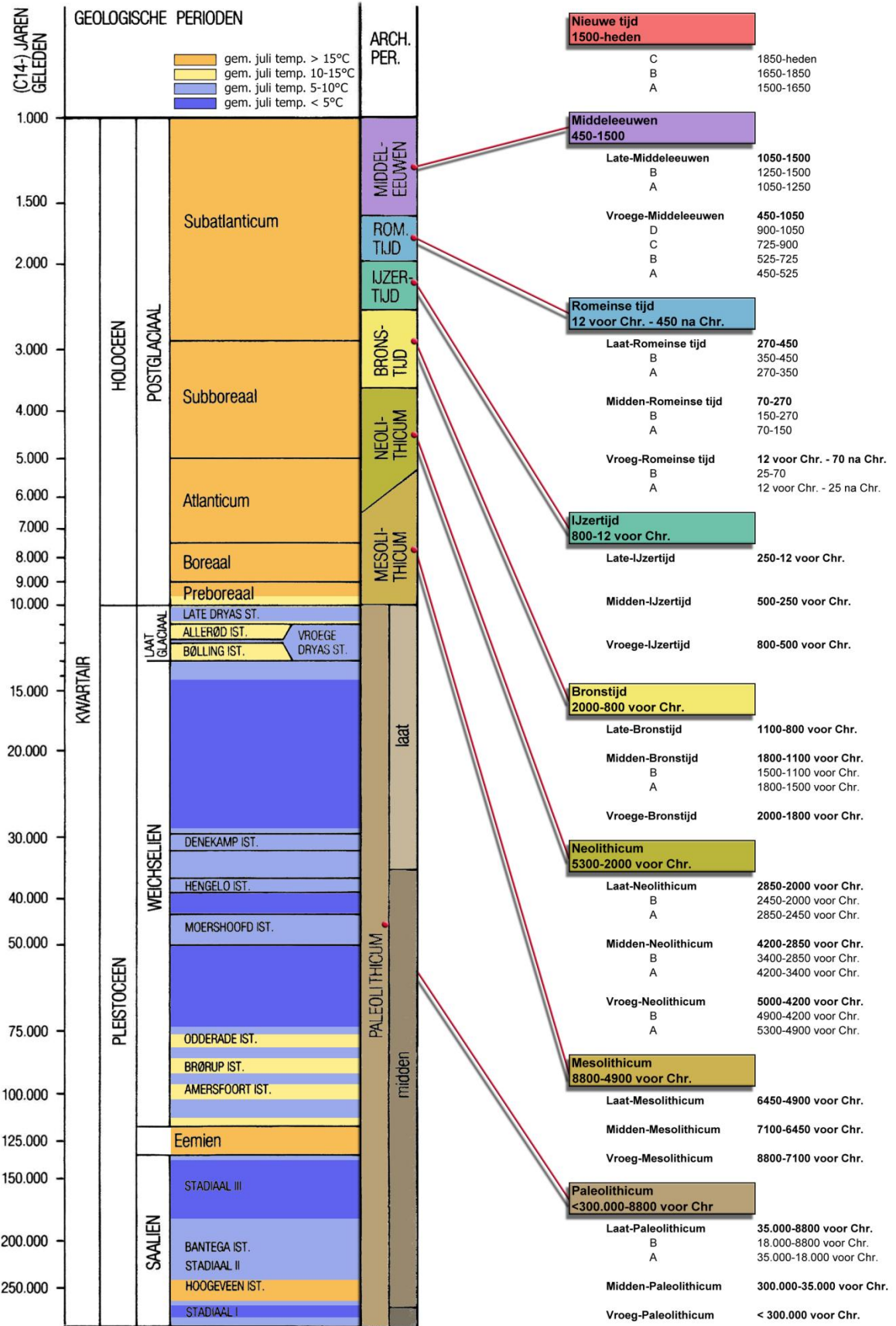
Legenda

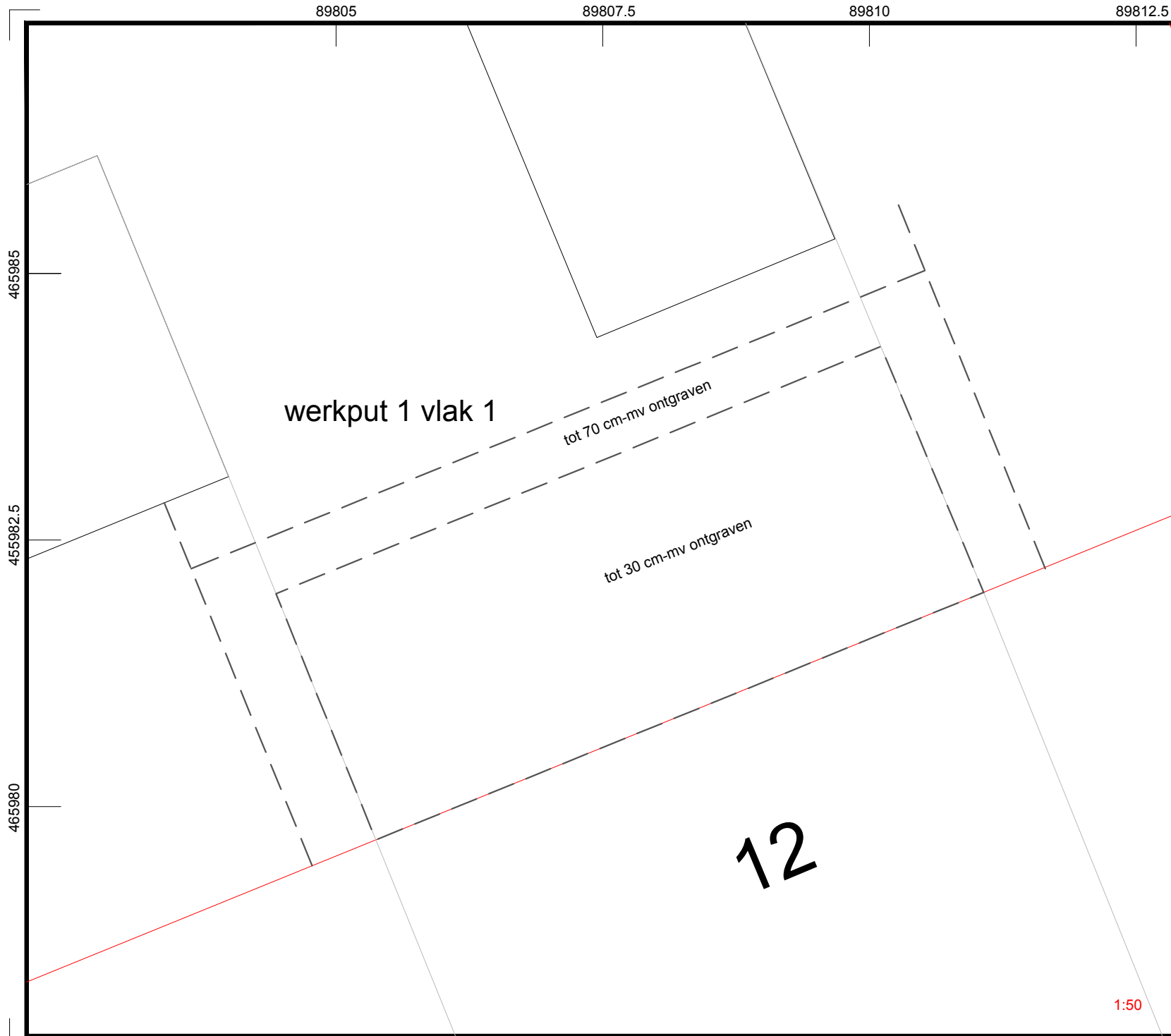
Plangebied

Bijlage 2: Periodentabel

BIJLAGE 3 SPORENKAART
WERKPUT 1 VLAK 1

LEGENDA

 putgrenzen

REV.	DATUM	NAAM	OMSCHRIJVING
0	01.05.14	HNA	SPORENKAART WP 1_V 1

	NOORDWIJK (Hoofdkantoor) 's-gravendijksaweg 37 Postbus 126 2200 AC Noordwijk TEL: 071 - 402 85 86 FAX: 071 - 4035524 EMAIL: INFO@IDDS.NL www.idds.nl	SCHAAL: 1:50 1:-
	OMSCHRIJVING Marinus Poststraat 12, Valkenburg ZH	FORMAAT: A4

OMSCHRIJVING
Marinus Poststraat 12, Valkenburg ZH

PROJECT NR.
40140913

1:50